

Correctievoorschrift VMBO-GL en TL

2008

tijdvak 1

geschiedenis en staatsinrichting CSE GL en TL

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Inzenden scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit v.w.o.-h.a.v.o.-m.a.v.o.-v.b.o. Voorts heeft de CEVO op grond van artikel 39 van dit Besluit de *Regeling beoordeling centraal examen* vastgesteld (CEVO-02-806 van 17 juni 2002 en bekendgemaakt in Uitleg Gele katern nr 18 van 31 juli 2002).

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van de artikelen 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door de CEVO.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de gecommiteerde toekomen.
- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door de CEVO.

- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Komen zij daarbij niet tot overeenstemming, dan wordt het aantal scorepunten bepaald op het rekenkundig gemiddelde van het door ieder van hen voorgestelde aantal scorepunten, zo nodig naar boven afgerond.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de CEVO-regeling van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
  - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
  - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
  - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
  - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
  - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
  - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;
  - 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
  - 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen.
  - 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.

- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal punten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan de CEVO. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen kunnen maximaal 56 scorepunten worden behaald.

Voor dit examen is de volgende vakspecifieke regel vastgesteld:

De vakinhoudelijke argumenten waarvan sprake is in de algemene regel 3.3 moeten voor het vak geschiedenis en staatsinrichting afkomstig zijn uit gezaghebbende, wetenschappelijk verantwoorde publicaties.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Aan het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt één punt toegekend.

Staatsinrichting van Nederland

1 maximumscore 2

- bewering 2 1
- bewering 4 1

2 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

leider van groep 1: Kuyper / Schaepman

leider van groep 2: Thorbecke

leider van groep 3: Domela Nieuwenhuis / Troelstra

Indien drie antwoorden juist 2

Indien twee antwoorden juist 1

Indien geen of één antwoord juist 0

Opmerking

Ook andere namen van leiders in de periode tussen 1848 en 1917 die passen bij de gevraagde groep mogen goed gerekend worden.

3 maximumscore 1

Voorbeeld van een juist antwoord is (één van de volgende):

- Het socialisme gebruikt geweld / brengt anderen schade toe.
- Het socialisme brengt mensen op verkeerde gedachten / wekt valse verwachtingen.
- Het socialisme accepteert de gevestigde (gezags)verhoudingen niet / streeft niet naar samenwerking tussen bazen en arbeiders.

4 maximumscore 1

bron 2: wel

bron 3: niet

bron 4: niet

bron 5: wel

Opmerking

Alleen als alle vier de antwoorden juist zijn, mag een scorepunt worden toegekend.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

5 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is (twee van de volgende):

- De heuvel, want (de invoering van) het algemeen kiesrecht is een verbetering/brengt vooruitgang/is de weg omhoog.
- De opgeheven armen en strakke blikken van de mensen, want dat straalt enthousiasme / eensgezindheid / strijdbaarheid uit (voor de strijd om de invoering van het algemeen kiesrecht).
- De zonsopgang, want de invoering van het algemeen kiesrecht geeft nieuwe hoop/schept nieuwe verwachtingen.

per juist antwoord

1

Opmerking

Alleen als na een symbool een juiste verklaring volgt, mag een scorepunt worden toegekend.

6 maximumscore 1

Voorbeeld van een juist antwoord is (één van de volgende):

- In elk district wordt slechts één afgevaardigde voor de Tweede Kamer gekozen (die over een absolute meerderheid moet beschikken).
- De stemmen die op kleine partijen/andere personen worden uitgebracht, tellen verder niet mee ('the winner takes it all').
- De aanhangers van kleine partijen wonen verspreid over het land / vormen (bijna) nooit de meerderheid in een district.

7 maximumscore 1

Voorbeeld van een juist antwoord is (één van de volgende):

- De gekozen persoon is toegankelijker / het is een bekend persoon uit de eigen regio.
- Alle delen van het land (kiesdistricten) hebben hun eigen vertegenwoordiger.

8 maximumscore 1

Uit het antwoord moet blijken dat de confessionelen tevreden waren over het bereiken van de financiële gelijkstelling van het bijzonder onderwijs met het openbaar onderwijs.

9 maximumscore 1

Uit het antwoord moet blijken dat Aletta Jacobs graag ook voor vrouwen het (algemeen, actief) kiesrecht had willen hebben.

10 maximumscore 1

Voorbeeld van een juist antwoord is (één van de volgende):

- Vrouwen hebben wel het passief kiesrecht gekregen.
- De grondwettelijke belemmeringen voor vrouwenkiesrecht zijn verdwenen.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

11 C

12 B

13 maximumscore 2

- bewering 2
- bewering 3

1
1

14 maximumscore 1

Eerst 12, dan 10, vervolgens 9 en ten slotte 11.

Opmerking

Er is maar één juiste volgorde.

15 maximumscore 1

Voorbeeld van een juist antwoord is:

De leden van de Provinciale Staten werden niet rechtstreeks door 'alle inwoners' van de provincie gekozen, want (één van de volgende)

- er was toen sprake van censuskiesrecht.
- er was (nog) geen algemeen kiesrecht.
- er was nog geen vrouwenkiesrecht.
- kiezers moesten een bepaalde (minimum)leeftijd hebben.

Opmerking

Alleen als na het noemen van de fout aangegeven wordt waarom het fout is, mag een scorepunt worden toegekend.

16 D

17 maximumscore 1

Voorbeeld van een juist antwoord is (één van de volgende):

- het recht van amendement / het recht om veranderingen in wetsvoorstellen aan te brengen
- het recht van initiatief / het recht om wetsvoorstellen in te dienen

Historisch overzicht vanaf 1900 (en de drie verrijksdelen)

18 maximumscore 1

Uit het antwoord moet blijken dat het gaat om de aanslag op Frans Ferdinand / de troonopvolger van Oostenrijk-Hongarije / in Sarajevo in 1914.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

19 maximumscore 1

Eerst 17, dan 15, vervolgens 16 en ten slotte 14.

Opmerking

Er is maar één juiste volgorde.

20 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is (twee van de volgende):

- Onderdeel: de loopgraaf, omdat de Eerste Wereldoorlog vooral een loopgravenoorlog was.
- Onderdeel: het (primitieve) gasmasker, omdat er in de Eerste Wereldoorlog (voor het eerst) veel gifgasaanvallen waren.
- Onderdeel: de bajonet op het geweer, omdat die in de Eerste Wereldoorlog bedoeld werd om te gebruiken bij man-tegen-man gevechten / in de loopgraven.

per juist antwoord

1

Opmerking

Alleen als na een juist onderdeel een juiste toelichting volgt, mag een scorepunt worden toegekend.

Verrijkingdeel: de opkomst en de gevolgen van het communisme in de Sovjetunie

---

21 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is (drie van de volgende):

- terreur
- indoctrinatie
- censuur
- propaganda
- showprocessen
- strafkampen
- zuiveringen
- godsdienstvervolgung.

Indien drie antwoorden juist

2

Indien twee antwoorden juist

1

Indien geen of één antwoord juist

0

22 C

23 maximumscore 2

- bron 19
- bron 21

1

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

24 maximumscore 2

- 1 New York
- 2 aanpassingspolitiek
- 3 werkverschaffingsprojecten

Indien drie antwoorden juist	2
Indien twee antwoorden juist	1
Indien geen of één antwoord juist	0

25 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is (twee van de volgende):

- Symbool van de adelaar past bij de ideeën van de nazi's, omdat het staat voor het machtige en trotse Duitsland / nationalisme.
- Symbool van het hakenkruis past bij de ideeën van de nazi's, omdat het staat voor de nationaal-socialistische beweging / de NSDAP / de band met het Duitse verleden door te verwijzen naar een oud Arisch motief.
- Symbool van het zwaard past bij de ideeën van de nazi's, omdat het staat voor de strijd voor het vaderland / militarisme.
- Symbool van graan/korenhalm past bij de ideeën van de nazi's, omdat het staat voor de (Duitse) grond waarop gewerkt wordt/het een belangrijke basis vormt van de Duitse landbouw/economie.
- Symbool van de eikenbladeren past bij de ideeën van de nazi's, omdat het staat voor eeuwige roem / onverwoestbaarheid / kracht / wijsheid.

per juist antwoord 1

Opmerking

Alleen als na een juist symbool een juiste verklaring volgt, mag een scorepunt worden toegekend.

26 maximumscore 1

Uit het antwoord moet blijken dat Hitler mooier/krachtiger wordt afgebeeld dan hij in werkelijkheid is / de spot wordt gedreven met de persoonsverheerlijking.

27 maximumscore 1

Uit het antwoord moet blijken dat elke kritiek op Hitler/de NSDAP verboden was.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

28 maximumscore 1

Uit het antwoord moet blijken dat (in een totalitaire samenleving) de rechters niet onafhankelijk zijn / de rechtspraak ondergeschikt gemaakt wordt aan een leider (in dit geval aan Hitler / de Führer / de nationaal-socialistische staat).

29 D

30 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Met deze plaatsen wordt bedoeld: vernietigingskampen / concentratiekampen 1
- Deze plaatsen mogen nooit vergeten worden, omdat het nooit meer mag voorkomen dat Joden/zigeuners/homo's/politieke tegenstanders (in vernietigingskampen) worden vermoord / er dwangarbeid (in concentratiekampen) verricht wordt 1

Verrijkingdeel: Nederlands-Indië en Indonesië

---

31 maximumscore 2

Uit het antwoord moet blijken:

- De Nederlandse regering: Indonesië blijft onderdeel uitmaken van het koninkrijk der Nederlanden (met een grote mate van zelfstandigheid) / een federale staat (in een unie met Nederland) / Verenigde Staten van Indonesië 1
- De Indonesische nationalisten: een onafhankelijke republiek/eenheidsstaat / Republiek Indonesië 1

32 maximumscore 2

- uitspraak in bron 29 1
- uitspraak in bron 31 1

Verrijkingdeel: de brandhaard Israël en Palestina

---

33 B

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

34 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is (twee van de volgende):

- de stichting van de staat Israël / wederzijdse aanspraken op gebied
- (het ontstaan van) het Palestijnse (vluchtelingen)probleem
- de immigratie van veel Joden in Israël na de Tweede Wereldoorlog
- de economische verschillen/verschillen in ontwikkeling tussen Israël en de Arabische landen
- de grote culturele/religieuze verschillen tussen de Arabieren en de Joden
- de opstelling van de Verenigde Staten, de Sovjetunie en andere grote mogendheden
- de strijd om het water / vruchtbare grond
- het betwisten van elkaars (Joden/Israël vs. Palestijnen/Palestina/ Arabische landen) bestaansrecht
- de toegenomen westerse invloed in het Midden-Oosten

per juist antwoord

1

35 maximumscore 1

Voorbeeld van een juist antwoord is (één van de volgende):

- Er is niets geregeld/geen oplossing bedacht voor het Palestijnse vraagstuk/een Palestijnse staat.
- De Palestijnen waren niet aanwezig bij de Camp David-besprekingen.

36 maximumscore 1

Uit het antwoord moet blijken dat het over (het begin van) de Cuba-crisis (1962) gaat (of een historisch juiste beschrijving daarvan).

37 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is (twee van de volgende):

- de verdeling van Berlijn in een westelijk en in een oostelijk deel
- de blokkade van Berlijn / de luchtbrug
- de bouw van de Muur
- de val van de Muur
- de vlucht van grote groepen mensen van Oost- naar West-Berlijn
- de arbeidersopstand in Oost-Berlijn

per juist voorbeeld

1

Opmerking

Alleen als er een duidelijk historische gebeurtenis wordt genoemd, mag een scorepunt worden toegekend.

38 D

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

39 maximumscore 1

Eerst 38, dan 39, vervolgens 36 en ten slotte 37.

Opmerking

Er is maar één juiste volgorde.

40 maximumscore 1

Voorbeeld van een juist antwoord is:

De tekenaar maakt duidelijk dat (één van de volgende)

- het terrorisme ook veel slachtoffers maakt.
- het terrorisme een gevaar voor de vrede is.
- het terrorisme oorlog veroorzaakt.
- eens een eind aan de strijd tegen het terrorisme zal komen.

41 A

42 maximumscore 1

Uit het antwoord moet blijken dat de foto in 1941 gemaakt is, omdat er toen (tijdens de Tweede Wereldoorlog) schaarste was aan benzine/dieselolie.

Opmerking

Alleen als na het juiste jaartal een passende toelichting volgt, mag een scorepunt worden toegekend.

5 Inzenden scores

Verwerk de scores van de alfabetisch eerste vijf kandidaten per school in het programma WOLF.

Zend de gegevens uiterlijk op 28 mei naar Cito.

6 Bronvermeldingen

- bron 1 naar J. Demey e.a. (red.), Geschiedenis in documenten, Amsterdam 1971, pag. 179-180 (uit: Rerum Novarum 1891).
- bron 2 N. Scheepmaker, Ach(t) vader, niet meer, Zutphen 1985, pag. 37.
- bron 3 en 4 Spiegel Historiael, november/december 1998, nr. 11/12, pag. 505 en 511.
- bron 5 A. Verhoog, Geschiedenis van gisteren, Den Bosch 1981, pag. 48.
- bron 6 M. Hoogstraten e.a., Op weg naar 2000, Baarn 1994, pag. 11.
- bron 7 E. Kloek, Verzameld verleden, Hilversum 2004, pag. 135.
- bron 8 Opland, het Groot Opland boek, Amsterdam 1993, pag. 151 (de Volkskrant 1 juni 1981).
- bron 9 J. Blokker e.a., Het vooroudergevoel, de vaderlandse geschiedenis met schoolplaten van J.H. Isings, Amsterdam 2005, pag. 240-241.
- bron 10 Erfgoed, de Nederlandse geschiedenis in 100 documenten, Amsterdam 2005, pag. 78.
- bron 11 Metro, 6 april 2005.

- bron 12 L. Dalhuisen e.a., Nederlanders en hun staat, Rijswijk 1992, pag. 19.
- bron 13 naar De Volkskrant, 2 september 2006.
- bron 14 C. Brants, Velden van weleer. Reisgids naar de Eerste Wereldoorlog, Amsterdam 1993, pag. 295.
- bron 15 H. Dollinger, Geschiedenis van de Eerste Wereldoorlog in foto's en documenten. Eerste deel. De voorgeschiedenis, Baarn 1968, pag. 190.
- bron 16 C. Brants, Velden van weleer. Reisgids naar de Eerste Wereldoorlog, Amsterdam 1993, pag. 243.
- bron 17 B. Boivin, Route 3, materiaal voor geschiedenis, Groningen 1984, pag. 98.
- bron 18 H. Willmott, Eerste Wereldoorlog, Utrecht 2004, pag. 105.
- bron 19 en 20 naar: Larousse, Geschiedenis van de wereld. pag. 2337 en 2585.
- bron 21 en 22 naar: F. Demey e.a., Geschiedenis in documenten, Amsterdam 1971, pag. 212 en 236.
- bron 23 L. Mulder, Stappen in de tijd, deel 3, Apeldoorn 1995, pag. 45.
- bron 24 L. Mulder, De twintigste eeuw, deel 1, Apeldoorn 1991, pag. 108.
- bron 25 M. Hoogstraaten, Op weg naar 2000. De geschiedenis van 1870 tot heden. Tekstboek. Havo-editie, Baarn 1994, pag. 82.
- bron 26 E. van Zonneveld, Rotterdam 1940-1945. Tram en autobus tijdens de bezettingsjaren, Rotterdam 1995, pag. 113.
- bron 27 eigen beheer Cito/Cevo.
- bron 28 en 30 naar: J. van Doorn, De laatste eeuw van Indië. Ontwikkeling en ondergang van een koloniaal project, Amsterdam 1994, pag. 281 en 253.
- bron 29 naar: Memo. Geschiedenis voor de basisvorming. Deel 3. Handboek Mavo/Havo, Den Bosch 1999, pag. 58.
- bron 31 naar: De nieuwe studiegids. VMBO 2001-2002. Nederland en Indonesië. Vier eeuwen contact en beïnvloeding, Amsterdam 2000, pag. 85.
- bron 32 naar: F. Demey e.a., Geschiedenis in documenten, Amsterdam 1971, pag. 241-242.
- bron 33 R. Gadney, Kennedy, Amsterdam 1993, pag. 141.
- bron 34 naar J. Collignon, Je moet toch wat, Amsterdam 1981, pag. 38.
- bron 35 naar <http://geschiedenis.vpro.nl/artikelen/22047011/>
- bron 36 Nederlands Dagblad, Anno Domini 1980. Het jaar 1980 in woord en beeld, Amersfoort 1981, pag. 29.
- bron 37 Telegraaf, Het jaar 2004. Emotie in nieuws en sport, Nieuw-Vennep 2004, pag. 91.
- bron 38 M. Heijligers, Op zoek naar het Verleden 3m, Groningen 1982, pag. 270.
- bron 39 H. van Wijnen, Willem Drees. Democraat, Weesp 1984, pag. 176.
- bron 40 H. IJsselstein Mulder, Politiek in Prent 2005, Utrecht 2005, pag. 44.
- bron 41 Elsevier, nummer 16, 17 april 2004, pag. 28-31.
- bron 42 E. van Zonneveld, Rotterdam 1940-1945. Tram en autobus tijdens de bezettingsjaren, Rotterdam 1995, pag. 85.